

Ярмоленко А. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г Короленка

Науковий керівник – к. п. н. Фазан Т. П.

РОЛЬ ГРИ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті розглядається важлива роль гри у формуванні особистості дитини дошкільного віку. Акцентується увагу на тому, що відповідно до нормативно-правової бази дошкільної освіти, гра є провідним видом діяльності дітей дошкільного віку, яка забезпечує не лише розвагу, але й розвиток фізичних, соціальних, психічних та когнітивних навичок. Наголошено на значимості грамотного керівництва дорослих під час ігрової діяльності дітей.

Ключові слова: гра, діти дошкільного віку, заклад дошкільної освіти, класифікація ігор, ігрова діяльність.

Постановка проблеми. Гра – це провідний вид діяльності дітей дошкільного віку, через яку вони пізнають світ, розвивають навички та формують перші уявлення про соціальні відносини. У дошкільному віці діти природно включаються в гру як основний спосіб взаємодії з навколишнім світом. Вона є не тільки засобом розваги, а й потужним інструментом навчання та розвитку, оскільки забезпечує дитині різноманітні можливості для фізичного, соціального, емоційного та когнітивного зростання. Гра – це необхідний елемент життя, в якій дитина задовольняє свої потреби.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що проблемою використання гри, як провідного виду діяльності дітей дошкільного віку займаються: С. Агафонова, Г. Безрукава, В. Букатов, А. Бурова, О. Гнізділова, Т. Завязун, О. Древницька, Н. Ковалевська, Ю. Котелянець, К. Крутій, І. Комарова, Б. Мантюк, А. Пасічніченко, Т. Піроженко, Т. Чикалова, І. Чухрій та інші.

Мета статті полягає у висвітленні ролі гри у формуванні особистості дитини дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правова база, яка забезпечує діяльність закладів дошкільної освіти України, складається із законів, постанов, наказів і стандартів, що регулюють організацію, функціонування та розвиток дошкільної освіти. До переліку основних документів належать: Конституція України, Закон України «Про освіту», Закон України «Про дошкільну освіту», Закон України «Про охорону дитинства», Державний стандарт дошкільної освіти (БКДО), Професійні стандарти «Вихователь закладу дошкільної освіти» та «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» тощо.

Основним документом, за якими працюють педагоги закладів дошкільної освіти є Базовий компонент дошкільної освіти України (БКДО), який визначає зміст, завдання та основні напрями розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку [1]. Цей документ забезпечує єдиний підхід

до виховання та навчання дітей дошкільного віку, встановлює пріоритети та допомагає визначити якість дошкільної освіти в Україні.

Одним із освітніх напрямів Базового компоненту дошкільної освіти є «Гра дитини». Цей напрям формує ігрову компетентність дошкільників, тобто гра є провідним видом діяльності дитини в якій вона: проявляє ініціативу та самостійність; виражає емоції; наслідує поведінку дорослих тощо [1].

За Н. Ковалевською, гра є фундаментальною потребою кожної дитини дошкільного віку, подібно до їжі чи сну. Вона необхідна для гармонійного розвитку маленької особистості. Для реалізації гри потрібно враховувати такі фактори: індивідуальні особливості дитини, ігрове середовище, роль вихователя у грі, а також формування ігрової компетентності дошкільників вимагає застосування ефективних ігрових технологій [7, с. 6].

В освітньому процесі закладу дошкільної освіти використовують різні види ігор. Класифікацію дитячих ігор здійснювали як педагоги так і психологи. Карл Грос запропонував найпростішу класифікацію ігор, поділивши їх на всього дві категорії: експериментальні та спеціальні. До експериментальних він відносив ті ігри, що забезпечують злагоджену роботу організму, а до спеціальних – під час яких розвиваються часткові здібності [3].

Психолог Фредерік Кейра розглядав гру з точки зору її практичної користі та поділяв на: рухливі ігри; ігри, що виховують почуття, розвивають спритність і спостережливість; ігри, що розвивають розум; емоційні гри; артистичні гри; ігри, спрямовані на вправу волі [3].

Світлана Новосьолова звертала свою увагу на ігри де діти проявляють ту чи іншу ініціативу: спонтанні або ігри з власної ініціативи; ігри організовані дорослими та традиційні народні ігри [6, с. 4].

Як бачимо, питання класифікації ігор приділяли досить велику увагу як педагоги так і психологи. Жодна класифікація ігор не є абсолютно точною і не охоплює всі їх види. Зазвичай у педагогіці виділяють творчі ігри, ігри за правилами та народні [4]. До творчих ігор відносять ті ігри, які є різновидом вільної, самостійної діяльності дітей, що здійснюються з їхньої ініціативи і є проявом самостійності та креативності дітей. До цієї групи включають ігри, що розвивають уяву та творчість: режисерські, рольові, конструкторські та за мотивами літературних творів. Ігри за правилами – це велика група, що включає активні рухливі ігри (з різним рівнем рухливості та різноманітними предметами), а також інтелектуальні дидактичні ігри (словесні, з іграшками, настільні). Народні ігри – це універсальний засіб розвитку дитини: вони вдосконалюють фізичні навички, розвивають мову, пам'ять та творчі здібності. Граючи в народні ігри, діти не лише рухаються, а й вчаться спілкуватися, запам'ятовувати та мислити [4].

Антон Семенович Макаренко, відомий педагог, спостерігаючи за дітьми дійшов висновку, що гра – дуже важливий інструмент в розвитку дитини. Він вважав, що гра є не просто розвагою, а й важливим інструментом підготовки дитини до життя в суспільстві. Вона має бути тісно пов'язана з іншими аспектами виховання, такими як навчання, праця та спілкування, щоб забезпечити гармонійний розвиток особистості [2, с. 18].

Усяка гра, будь-яка забава несе в собі певний сенс. Правильно підібрані ігри є не лише розвагою, а й потужним інструментом для всебічного розвитку дитини. Через гру діти розвивають фізичні навички, пізнають світ, вчаться спілкуватися і співпрацювати. Гра позитивно впливає на весь організм дитини, зміцнюючи серце, легені та інші органи. Крім того, активні ігри сприяють покращенню апетиту та забезпечують міцний сон. За допомогою ігор розвиваються дрібна моторика, координація рухів та увага, формуються, закріплюються та вдосконалюються вміння і навички.

Всебічний розвиток дошкільника в грі досягається насамперед тому, що гра є провідною діяльністю дошкільного віку. Гра стимулює розвиток психічних процесів, необхідних для успішного навчання протягом життя. Під час гри дитина набуває цінних навичок прийняття рішень та відповідальності за свої вчинки, що сприяє формуванню впевненої в собі особистості [5, с. 96].

Дорослий, який керує грою, може спрямувати дитину, підтримати її в складних ситуаціях, навчити контролювати емоції та діяти етично в різних ігрових обставинах. Майстерність вихователя полягає в тому, щоб організувати ігровий процес таким чином, щоб він сприяв всебічному розвитку дитини. У грі дитина не просто наслідує дорослих, а й створює власний світ, розвиваючи творчість та уяву. Граючи, дитина вчиться співпрацювати з іншими, враховувати інтереси партнерів по грі та розвивати співпереживання. Під час гри дитина активно розвиває свої пізнавальні здібності, вчиться аналізувати, узагальнювати та робити висновки

Граючи разом, діти розвивають важливі соціальні навички, такі як емпатія, толерантність та вміння працювати в команді. Через гру діти пізнають навколишній світ, вчаться взаємодіяти, формують вміння та навички комунікації, розвивають дрібну моторику. Гра це частина їхнього навчання. Дошкілля без гри неможливе. Гра – це фундамент для гармонійного розвитку дитини, який сприяє не тільки її фізичному здоров'ю, а й пізнавальним здібностям, соціальним навичкам та емоційному благополуччю. Природна дитяча цікавість та бажання досліджувати світ через гру є потужним двигуном розвитку. Використовуючи цю внутрішню мотивацію потрібно створювати сприятливе середовище для навчання та самовдосконалення. Гра – це універсальний інструмент навчання, проте не всі ігри є навчальними. Багато ігор мають на меті просто розважити дитину, дозволити їй відпочити та отримати задоволення. Ефективність гри як методу навчання залежить від віку дитини, її індивідуальних особливостей та конкретних навчальних завдань. Не для всіх дітей гра є найбільш ефективним способом навчання [4].

Висновки. Отже, гра є незамінним інструментом у вихованні особистості дитини дошкільного віку. Вона розвиває емоційну стійкість, когнітивні та комунікативні навички, фізичне здоров'я і формує базові моральні якості, які стануть основою для подальшого розвитку особистості дитини. Через гру дошкільнята пізнають світ, вчаться спілкуватися та знаходити своє місце в суспільстві, що є фундаментом для успішної соціалізації та майбутнього навчання в школі.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
2. Букатов В. М. Педагогічні тайнства дидактичних ігор: Посібник. К.: Ред. Загально-пед. газ., 2004. с. 15 – 26.
3. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 256 с.
4. Дженніфер М. Зош, Емілі Дж. Хопкінз, Ханне Дженсен, Клер Лю, Дейв Ніл, Кеті Хірш-Пасек, С. Ліннет Соліс та Девід Вайтбрейд. Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів. The LEGO Foundation : Біла книга. Листопад 2017. 40 с.
5. Завязун Т. В. Вплив ігрової діяльності на всебічний розвиток дитини-дошкільника. 2018. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23970/Z%20vyazun_T._V..pdf;jsessionid=5C843B5E322A377BFD6BF7732BB84EE2?sequence=1
6. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік / за ред. Піроженко Т. О. та ін. Київ : Генеза, 2016. 88 с.
7. Ковалевська Н.В., Пасічніченко А.В. Ігрові технології у просторі ЗДО. Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі: зб. наук. праць / за заг. ред. О. А. Гнізділової, відпов. ред. Н. В. Ковалевська. Полтава: ФОП Цьома С.П., 2021. Вип. 5. С. 86-91.